

Характеристика та аналіз розвитку авіакомпаній України

Олешко Т.І.

доктор технічних наук,
професор кафедри економічної кібернетики
Національного авіаційного університету

Квітко А.В.

магістр
Національного авіаційного університету

У статті наведено короткі відомості про основні авіакомпанії України з моменту здобуття нею незалежності. Проаналізовано показники діяльності авіакомпаній за останні 8 років. Показано динаміку обсягів пасажирських та вантажних перевезень провідних авіакомпаній. Розглянуто динаміку пасажиропотоку основних аеропортів України.

Ключові слова: авіакомпанія, кількість перевезених пасажирів, обсяг перевезених вантажів, пасажиропотік, аеропорт.

Олешко Т.И., Квитко А.В. ХАРАКТЕРИСТИКА И АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ АВИАКОМПАНИЙ УКРАИНЫ

В статье приведена краткая информация о ведущих авиакомпаниях Украины с момента провозглашения ее независимости. Проанализированы основные показатели деятельности авиакомпаний за последние 8 лет. Показана динамика объемов пассажирских и грузовых перевозок основных авиакомпаний. Рассмотрена динамика пассажиропотока основных аэропортов Украины.

Ключевые слова: авиакомпания, количество перевезенных пассажиров, объем перевезенных грузов, пассажиропоток, аэропорт.

Oleshko T.I., Kvitko A.V. CHARACTERISTICS AND ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF UKRAINE'S AIRLINES

The article gives brief information about the main airlines of Ukraine since its independence. The indexes of airlines' activity over the last 8 years have been analyzed. The dynamics of passenger and freight traffic of leading airlines is shown. The dynamics of passenger traffic of the main airports of Ukraine is considered.

Keywords: airline, number of passengers transported, volume of transported cargoes, passenger traffic, airport.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливу роль у забезпеченні пасажирських перевезень, а також перевезень особливо термінових вантажів в Україні відіграє авіаційний транспорт. Він є поза конкуренцією серед інших видів транспорту щодо швидкості доставки пасажирів і термінових вантажів на великі відстані.

11 травня 2017 року Рада ЄС офіційно затвердила надання Україні безвізового режиму з Європейським Союзом. Безвізовий режим – статус, що дає змогу громадянам України вільно перетинати міждержавні кордони країн Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу. Ця подія несе за собою значне зростання обсягів перевезень авіаційним транспортом, створення нових авіакомпаній в Україні, а саме компаній-лоукостів, які надають послуги повітряних перевезень пасажирів за цінами відносно нижчими, ніж традиційні авіалінії, в обмін на відмову від більшості традиційних пасажирських послуг.

Отже, питання розвитку авіаційного транспорту в Україні сьогодні є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання авіаційного транспорту України досліджуються у працях таких науковців, як Ю.Є. Пащенко, В.Г. Дідик, О.Ю. Бордунов та ін. Наприклад, Ю.Є. Пащенко, зокрема, аналізує особливості розвитку транспортно-дорожнього комплексу України, у тому числі авіаційного транспорту. В.Г. Дідик досліджує особливості правового регулювання сфери повітряного транспорту в Європейському Союзі та в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Авіаційна галузь належить до базових, стратегічно важливих секторів економіки України, однак сьогодні наявний потенціал використовується недостатньо, а сама авіаційна галузь перебуває під впливом зростаючих проявів системної кризи. Це стосується практично всіх найважливіших складників авіаційної галузі, зокрема авіацій-

них перевезень. Тому аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку авіаційних перевезень України, зокрема ринку авіаперевезень, дасть змогу виявити план майбутніх дій щодо його подальшого розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основним завданням статті є аналіз діяльності авіакомпаній України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Авіаційна галузь в Україні почала стрімко розвиватися після здобуття нею незалежності. У жовтні 1992 року було створено державний орган регулювання авіаційної діяльності – Укрaviaцію.

У вересні 1992 року Україна стала членом ІКАО, у травні 1993 року прийняла власний Повітряний Кодекс та встановила повітряні мости з багатьма країнами світу.

На той час найбільшою проблемою було те, що Україна не мала авіакомпанії, спроможної конкурувати з іноземними перевізниками. Необхідно було створити таку, яка б відповідала міжнародним стандартам. Нею стала авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» (МАУ). Вона була заснована у 1992 році. Основною діяльністю «Міжнародних Авіаліній України» є пасажирські та вантажні перевезення.

Абсолютним пріоритетом для МАУ є безпека, стандарти якої відповідають найвищим міжнародним вимогам. Авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» першою в СНД одержала сертифікат IOSA (Міжнародний аудит експлуатаційної безпеки) та увійшла до міжнародного реєстру якості IATA (Міжнародної асоціації авіаційного транспорту). 2015 року МАУ вкотре успішно пройшла перевірку на відповідність сучасним вимогам експлуатаційної безпеки та отримала черговий Сертифікат оператора IOSA. Це стало ще одним підтвердження високого рівня авіаційної безпеки та операційних стандартів МАУ, що повністю відповідають світовим [4].

Після створення МАУ, починаючи з 1994 р., кількість авіакомпаній почала зростати. Були створені такі компанії, як:

– «Аеросвіт» – українська авіакомпанія, що існувала з 1994 по 2013 рік. До банкрутства «Аеросвіт» мав найбільшу серед українських перевізників мережу регулярних міжнародних маршрутів, виконуючи внутрішні та міжнародні рейси самостійно або спільно з партнерами за понад 107 напрямками. «Аеросвіт» – повноправний член IATA та сертифікований перевізник IATA й IOSA. У 2011 році «Аеросвіт» отримав премію

«Вибір року» в номінації «Вітчизняний авіаперевізник року». У 2012 році у пресі почали регулярно повідомляти про затримки та переноси авіарейсів компанії «Аеросвіт». Серед причин називалися, наприклад, припинення операційної діяльності авіакомпаній-партнерів і затримка поставок нових літаків. Наприкінці року авіакомпанія подала до суду заяву про банкрутство. У рішенні суду зазначалося, що станом 27 грудня 2012 року авіакомпанія має заборгованість перед кредиторами в розмірі 4,27 млрд гривень [7].

– «Південні авіалінії» – український чартерний авіаперевізник, що базується в місті Одеса. Авіакомпанія зареєстрована 1999 року в Одесі. У 2000 році компанія сертифікована Державною службою авіації України. «Південні авіалінії» виконують регулярні та чартерні рейси. Спочатку компанія працювала з 6 типами літаків: Ан-24, Ан-30, Ан-140, Як-40, Л-410 і Ту-134. Із 2013 року «Південні авіалінії» діють як чартерна авіакомпанія, що спеціалізуються на обслуговуванні VIP-пасажирів з Одеси.

– «Дніпроавіа» – авіакомпанія була створена 22 червня 1996 року, до її складу також входив аеропорт Дніпропетровська. Авіакомпанія повністю належить Фонду Державного Майна України [8].

– Авіакомпанія Windrose («Роза вітрів») – перша в Україні чартерна авіакомпанія, головним напрямом діяльності якої є організація і виконання корпоративних, туристичних та VIP-рейсів. Заснована 28 жовтня 2003 року, авіакомпанія Windrose базується у Київському міжнародному аеропорту «Бориспіль» та виконує чартерні рейси з великих міст України в країни Європи і Близького Сходу. Парк авіакомпанії Windrose налічує п'ять повітряних суден типу Аеробус А-321, чотири повітряних судна типу Аеробус А-320 і один Аеробус А-330.

– «ДонбасАеро» – українська авіакомпанія, що базувалась у Донецьку, створена 1 жовтня 2003 року. Авіакомпанія обслуговувала внутрішні лінії України з основними містами Донецьк, Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Чернівці, Сімферополь. На міжнародних напрямках авіакомпанією обслуговувались Москва, Вільнюс, Рига, Мюнхен, Стамбул, Дубай, а також середземноморські курорти. У кінці 2012 року майже всі літаки із флоту «ДонбасАеро» були переведені в парк «Рози Вітрів», а сама авіакомпанія повідомила співробітникам про планові масштабні скорочення. 12 грудня 2012 року власники авіаком-

панії прийняли рішення про подачу до суду заяви про банкрутство [1].

– Wizz Air Ukraine («Авіалінії Візз Ейр Україна») – українська бюджетна авіакомпанія, заснована 2008 року групою Wizz Air для виходу на український ринок. Здійснює міжнародні рейси з Києва, Львова (до 2015 року), Донецька (до 2014 року) та Харкова. Станом на січень 2014 року флот Wizz Air Ukraine складається із чотирьох літаків Airbus A320-200 української реєстрації. Літаки Wizz Air легко розпізнати за їх лівреєю (білі, рожеві та фіолетові кольори).

Основні показники діяльності авіакомпаній України за останні 8 років наведені в таблиці 1 [6].

Проаналізувавши ці показники, можна дійти висновку, що на проміжку з 2009 по 2013 рік кількість пасажирських та вантажних перевезень поступово зростала.

На кінець 2013 року загальний обсяг пасажирських перевезень становив 8106,3 тис. чол., що на 36,7% більше порівняно з 2009 роком. Обсяг вантажних перевезень виріс на 14,2%.

У 2014 році мало місце значне скорочення основних показників роботи авіаційної галузі. Серед основних чинників, які привели до

спаду попиту на авіаперевезення – військово-політична ситуація в країні, анексія Криму, рекомендації з безпеки польотів низки міжнародних організацій та органів ЄС оминати альтернативними маршрутами частину повітряного простору України. Упродовж року не працювала частина вітчизняних аеропортів, багато авіаперевізників значно скоротили маршрутну мережу.

Пасажирські та вантажні перевезення у 2014 році виконували 35 компаній. Було перевезено 6472,2 тис. пасажирів та 78,7 тис. тон вантажів (зменшення відповідно на 20,2% та 20,7%).

На кінець 2015 року порівняно з 2014 роком показники зменшилися на 2,59% та 10,3% відповідно.

За даними за 2016 рік кількість перевезених пасажирів на 2,1% перевищила показник «пікового» 2013 року, що свідчить про відновлення українського ринку пасажирських авіаперевезень після спаду 2014-2015 років.

Розглянемо динаміку обсягів міжнародних та внутрішніх перевезень за аналізований період (рис. 1).

Як видно з рис. 1, переважну частку пасажирських перевезень у загальному обсязі

Таблиця 1

Показники діяльності авіакомпаній України

	Всього								
	Одиниці виміру	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Перевезено пасажирів	тис. чол.	5131,1	6106,5	7504,8	8106,3	8110,4	6472,2	6304,3	8277,9
Виконані пасажиро-кілометри	млрд. пас. км	9,0	11,0	13,8	14,4	12,6	11,6	11,4	15,5
Перевезено вантажів та пошти	тис. тонн	85,1	87,9	92,1	122,6	99,2	78,7	70,6	74,3
Виконані тонно-кілометри (вантажі + пошта)	млн. ткм	350,9	379,1	370,6	363,1	273,1	239,3	218,5	226,4
Виконано комерційних рейсів	тисяч	84,2	98,9	105,3	106,1	96,0	74,8	66,3	79,5
Міжнародні									
Перевезено пасажирів	тис. чол.	4135,9	5144,3	6328,5	6820,9	6900,3	5828,6	5679,6	7475,4
Виконані пасажиро-кілометри	млрд. пас. км	8,4	10,4	13,1	13,7	11,9	11,3	11,1	15,2
Перевезено вантажів та пошти	тис. тонн	84,4	87,5	91,9	122,0	98,8	78,2	70,2	74,1
Виконані тонно-кілометри (вантажі+пошта)	млн. ткм	350,5	378,9	370,4	362,8	2792,9	238,9	218,3	226,2
Виконано комерційних рейсів	тисяч	58,2	71,4	77,8	77,7	71,6	61,3	56,1	67,9

займають міжнародні перевезення – за весь період вона в середньому становить 86,25%, що на 72,5% більше, ніж внутрішні перевезення.

У таблиці 2 наведені показники пасажиропотоку основних аеропортів України.

Як бачимо, з 2009 по 2013 рік спостерігається тенденція зростання пасажиропотоку в аеропортах, а 2014-2015 роки – період спаду перевезень у зв'язку з політичною ситуацією в країні.

За весь аналізований період лідерську позицію за кількістю перевезених пасажирів

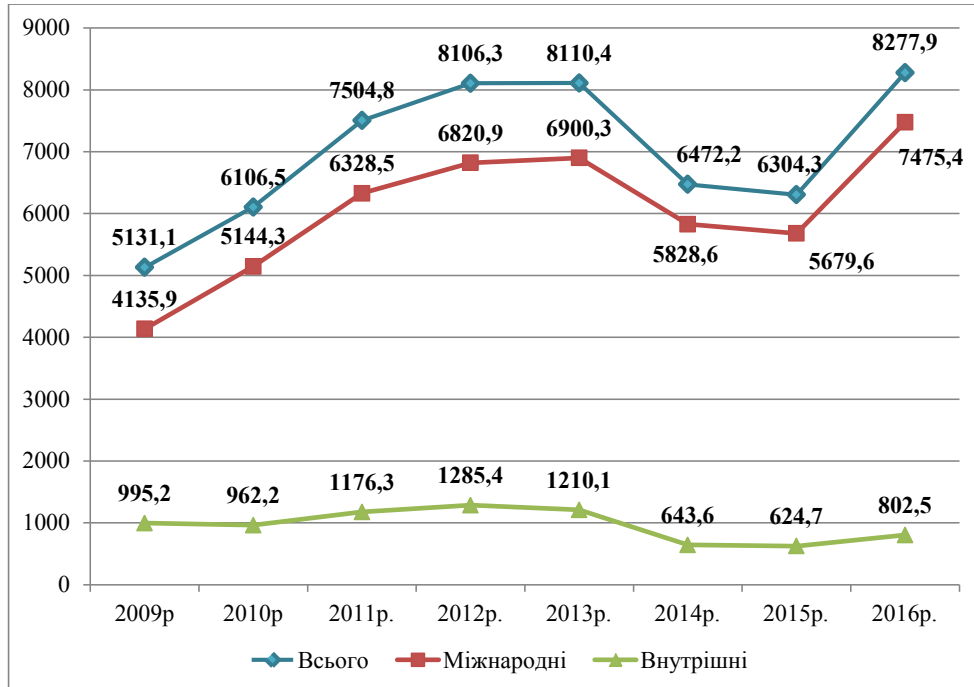

Рис. 1. Динаміка обсягів перевезень пасажирів авіаційним транспортом України, тис. чол.

Таблиця 2

Показники роботи аеропортів України

Динаміка пасажиропотоку аеропортів України, тис. пас.

	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
■ «Бориспіль»	5795,1	6694,21	8047,115	8478	7932	6890,44	7277,13	8650,00
■ «Київ»	12,08	29,00	469,8	861,9	1838,26	1090,02	944,10	1127,50
■ «Одеса»	650,9	707,10	824,3	907,6	1069,1	863,9	949,10	1033,56
■ «Львів»	452,3	481,90	296,9	576	700,8	585,2	570,57	738,00
■ «Харків»	196,2	243,20	308,7	501,5	605,1	437,5	373,62	599,70
■ «Дніпропетровськ»		341,43	426,532	444,15	454,98	446,79	346,01	284,91
■ «Запоріжжя»	33,96	33,38	56,9	56,78	79,84	75,4	128,10	275,42
■ Інші	96,3	60,94	162,3	147,4	39,6	44,3	78,60	156,11

рів займає аеропорт «Бориспіль». На кінець 2016 року його показник пасажиропотоку на 96,8% більший, ніж аеропорту «Запоріжжя».

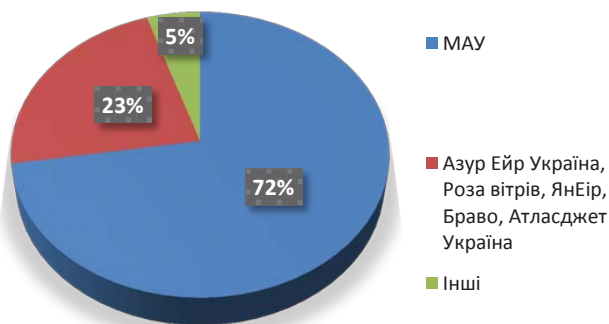
У 2016 році аеропорти країни обслужили 12 928,8 тис. пасажирів, де 67% від усього обсягу перевезень здійснив аеропорт «Бориспіль» (рис. 2).

Рис. 2. Питома вага аеропортів у загальних обсягах пасажирських перевезень України у 2016 р.

Упродовж 2016 року пасажирські перевезення здійснювали 19 вітчизняних авіакомпаній, які надали свої послуги 8277 тис. пасажирів, що на 31,2% більше, ніж у 2015 році.

95% загальних обсягів пасажирських перевезень виконано 6 провідними авіакомпаніями, такими як «Міжнародні авіалінії України», «Азур Ейр Україна», «Роза вітрів», «ЯнЕйр», «Браво» та «Атласджет Україна». Частка авіакомпанії «Міжнародні авіалінії України» серед них становить 72% (рис. 3).

Рис. 3. Структура перевезень провідних авіакомпаній України у 2016 р.

Авіакомпанією «Міжнародні авіалінії України» забезпечено зростання обсягів пасажирських перевезень порівняно з попереднім 2015 роком на 24,9%, «Азур Ейр Україна» – на 17%, «Роза вітрів» – на 75,8%, «ЯнЕйр» – у 6,8 рази та «Атласджет Україна» – в 10,5 рази.

Позитивна динаміка, яка зафіксована у 2016 році, пов'язана насамперед із розви-

тком сектору міжнародних повітряних перевезень.

Регулярні польоти між Україною та країнами світу упродовж 2016 року здійснювали 10 вітчизняних авіакомпаній (до 42 країн світу) та 28 іноземних авіакомпаній (до 27 країн світу), у тому числі 2 нові («SprintAir» із Польщі та «AirSerbia» із Сербії). Українськими авіакомпаніями перевезено 4944,4 тис. пасажирів, іноземними – 3847,5 тис. пасажирів (зростання на 23% та 2,1% відповідно).

Регулярні внутрішні пасажирські перевезення між 9 містами України виконували 5 вітчизняних авіакомпаній, перевезено 802,5 тис. пасажирів (зростання порівняно з 2015 роком – на 29,5%).

Перевезення вантажів та пошти виконували 18 вітчизняних авіакомпаній, більша частина перевезень – це перевезення чартерними рейсами в інших державах у межах гуманітарних та миротворчих програм ООН, а також згідно з контрактами та угодами з іншими замовниками. Майже 83% загальних обсягів у 2016 році виконано ДП «Антонов», авіакомпаніями «Міжнародні авіалінії України», «ЗетАвіа», «Максімус Еірлайнс», «Урга» та «Європа Ейр» [5].

Станом на лютий 2017 року в Україні 71 авіакомпанія мала сертифікат експлуатанта, із них 38 авіакомпаній виконують пасажирські та вантажні перевезення, 33 – це медична допомога та авіаційні роботи [5].

У травні цього року Україна отримала безвізовий режим із ЄС. Це дасть українцям змогу літати дешевше до більшої кількості країн. Введення безвізу також сприятиме появі більшого числа компаній-лоукостів. Лоукости – це авіакомпанії, які продають квитки за низькою ціною і пропонують мінімум сервісу. Такі перевізники відмовляються від багатьох послуг, які надають традиційні авіакомпанії, що і дає змогу знизити вартість перевезення.

З України наразі літають два лоукости – угорський Wizz Air і турецький Pegasus. Ціна на квитки коливається в межах 1500 гривень в один бік.

Wizz Air літає з Києва та Львова до 21 міста Європи. Авіакомпанія анонсувала розширення своєї мережі перельотів: зі Львова до Берліна (Німеччина) і з Києва до Познані і Любліна (Польща) з вартістю авіаквитків від 719 грн. і з Києва до аеропорту Франкфурт-Хан (Німеччина) з вартістю квитків від 743 грн. З української столиці лоукостер також літає до Копенгагена (Данія) – вартість квитка від 1447 грн., до Вільнюса (Литва) – від 847 грн., до

німецьких міст: Гамбурга – від 1207 грн., Ганновера – від 1447 грн., Кельна – від 967 грн., Меммінгена – від 1447 грн., Нюрнберга – від 1447 грн. До Лондона (Велика Британія) вартість квитків стартує від 847 грн., до Варшави (Польща) – від 687 грн., Будапешта (Угорщина) – від 847 грн., Братислави (Словаччина) – від 847 грн. Зі Львова можна злітати до Вроцлава – від 391 грн. [3].

Pegasus літає з України тільки до Анкари і Стамбула. Так, із Запоріжжя до Стамбула можна злітати за 760 грн., із Києва до столиці Туреччини – за 1080 грн. Із турецьких аеропортів відносно дешево можна полетіти, наприклад, до Шарм-еш-Шейха (Єгипет) – від 1263 грн., або до Тель-Авіва (Ізраїль) – від 460 грн. [2].

Поява компаній-лоукостів на ринку авіакомпаній стала стимулом до введення нових low-cost-тарифів у провідній авіакомпанії «Міжнародні авіалінії України». Авіакомпанія має намір продавати в рік 500 тис. авіаквитків за концепцією low-cost.

Зараз на сайті МАУ можна купити квитки на деякі рейси за новим тарифом, які іноді вдвічі або втричі дешевші, ніж попередній бюджетний тариф «тільки ручний багаж».

Зокрема, квитки в Амстердам і назад коштують близько трьох тисяч гривень. Звичайний тариф у кілька разів дорожчий. Квитки в Париж і назад зараз доступні за ціною 4,5 тис. грн., тоді як звичайний тариф становить близько 15 тис. грн. Квитки в Гельсінкі і назад на листопад доступні за ціною близько

2,5 тис. грн. Рейс на Львів і назад можна знайти за ціною близько 800 грн. [4].

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного дослідження можна дійти висновку, що з початку проголошення незалежності України до сьогодні лідерську позицію на ринку авіаперевезень займає авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України».

На початок 2017 року частка МАУ становить 72% серед усіх авіакомпаній. Серед аеропортів України можна виділити аеропорт «Бориспіль», за показником пасажиропотоку він займає перше місце в рейтингу. На протязі 2016 року аеропорт «Бориспіль» обслужив 8650 тис. пасажирів, що становить 67% від всього обсягу пасажирських перевезень.

Також можна сказати, що введення безвізового режиму в Україні може спричинити зростання загального пасажиропотоку. Наскільки? Це буде залежати не тільки від введення безвізу, але і загалом від економічної та політичної ситуації в Україні. Важливим фактором є зростання купівельної спроможності населення і стабільність в економіці.

З урахуванням того, що український авіаринок останні два роки перебував у рецесії, скасування віз дасть змогу компенсувати і змінити мінус на плюс – насамперед за рахунок зростання європейського пасажиропотоку.

Отже, скасування віз, а також відновлення інтересу іноземних авіакомпаній (вихід на український авіаринок лоукостерів) дасть змогу суттєво підвищити обсяги авіаперевезень в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новикова М.В. Сучасні тенденції діяльності авіаційної галузі України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 1(80). – С. 163-167.
2. Офіційний сайт Pegasus [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.flypgs.com>
3. Офіційний сайт Wizz Air [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://wizzair.com>
4. Офіційний сайт МАУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.flyuia.com>
5. Підсумки діяльності авіаційної галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.avia.gov.ua>
6. Підсумки роботи транспорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Прейгер Д. Стан і проблеми розвитку авіаційної галузі України // Економіка України. Науковий журнал Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України та Національної академії наук. – № 6(571). – К.: Преса України., 2010. – С. 4-21.
8. Сокол І., Олейникова О. Цивільна авіація України: тенденції, перспективи, пріоритети // Економіст. – 2007. – № 5. – С. 28-30.